

Dienst: 10-08-2008 Neerijnen, ds. C.A. van der Graaf

Serie: 'Waarom ik een Christen ben'

Preek (7): 'Het evangelie toont mij wie ik ben, een zondaar voor God'

Schriftlezingen:

- **Genesis 3: 1-13**
- **Psalm 51**
- **Romeinen 3:21-26**

Inleiding

U kent ongetwijfeld het volgende grapje wel dat de ronde doet over de zondagse kerkgang. Door de thuisblijvers wordt gevraagd: 'en waar heeft de dominee over gepreekt?' Als antwoord wordt gegeven: 'over de zonde.' 'Oh...' 'En wat heeft hij erover gezegd?' 'Hij was er tegen.'¹ Een waarheid als een koe, ongetwijfeld, maar ondertussen blijft het allemaal wel een beetje vaag en zweverig, nietwaar? Daar hoeft je geen dominee voor te zijn, om tegen de zonde te zijn. Dat zijn we allemaal toch? Daar hoeft je trouwens ook geen kerkganger voor te zijn, zo algemeen gesteld, wie is er dan niet tegen de zonde?

Hoe vaak wordt dat woordje niet gebruikt, ook buiten de kerk. Dat is zonde van mijn tijd, dat is zonde van het geld. En als er na een maaltijd voedsel overblijft en weggegooid wordt, zeggen heel wat mensen: dat is zonde. Zonde heeft in ons algemene spraakgebruik dan vooral te maken met een besef dat het altijd anders kan, beter misschien. Dat het in bepaalde opzichten zelfs beter had gekund of gemoeten. Dat is zonde van mijn tijd, ik had mijn tijd beter kunnen/moeten besteden. Dat is zonde van het eten: eten is niet om weg te gooien, maar om op te eten. Als we op deze manier over de mens als zondaar zouden spreken, niemand is perfect en je kunt altijd anders en beter, dan zouden we waarschijnlijk nog heel wat mensen, ook buiten de kerk, wel mee kunnen krijgen. Het lijkt wel of dat eigen is aan mensen: niemand is perfect, niemand is volmaakt. Je laat altijd wel ergens wat steken vallen.

Iets anders wordt het al als je zegt: ik geloof dat mensen niet alleen verkeerde dingen doen, verkeerde keuzes maken, maar dat mensen van binnen ook slecht zijn. Op dat moment haken al veel mensen af. 'Nee, dat geloof ik niet.' Oke, niemand is volmaakt, maar slecht? Ik

¹ Vos, 'zonde', in: Veldhuis (red.), *Onrustig is ons hart; Mens-zijn in christelijk perspectief*, Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer 1994, 67.

geloof wel in het goede van de mens. Als men maar de gelegenheid krijgt om dat goede te ontwikkelen. Als mensen maar voldoende kansen krijgen.

Helemaal anders wordt het, denk ik, als je ronduit zegt: de mens is te vergelijken met een appel die van binnen rot is.² Van buiten kan het nog heel wat lijken, maar van binnen deugt er weinig van. Zou u zomaar accepteren dat dit over je gezegd wordt? Ik denk dat ook heel veel mensen binnen de kerk, hier de grootste moeite mee zouden hebben. Kom nou. Dat we zonden doen dat willen we weten, daarom komen we naar de kerk. Maar dat we niet zouden deugen van binnen, vergeleken worden met een appel die van binnen rot is, dat gaat toch echt te ver.

En toch lijkt het spreken van de Bijbel over de zonde wel die richting in te gaan. Vanaf Genesis 3 is het steeds weer hetzelfde liedje. Het gaat alleen maar bergafwaarts met de mens. De zondeval loopt uit op verwijten tussen Adam en Eva. Iets later op broedermoord: Kain slaat Abel dood. Weer wat later op de wraakgedachte. Lamech zei: 'als iemand mij verwondt ook al is het per ongeluk, dan sla ik hem dood.' Het loopt helemaal uit de hand. 'Tov', zei de Heere nadat Hij de wereld had gemaakt in Gen.1 en 2. In Genesis 6 is er van dit tov weinig meer over. 'Toen berouwde het de Heere dat Hij de mens op de aarde gemaakt had en het smartte Hem aan zijn hart (Genesis 6:6.)'

Als we het over de mens hebben is dit een rode draad door het oude en nieuwe testament heen. De gelezen gedeelten spraken wat dat betreft boekdelen. Het is niet tov meer en wij zijn niet meer van die toffe dames en heren. Nee, positief is het niet, maar is de Bijbel op dit punt niet uitermate realistisch? We leven in een eeuw van ongekende weelde en vooruitgang. Het kan niet op. Maar tegelijkertijd is de twintigste eeuw ook de meest bloedige geweest in de geschiedenis van de mensheid. Er is niemand die God zoekt, er is niemand die goed doet.

Als het spreken over de zonde alleen maar wat vaag blijft en zweverig, als het spreken over de zonde ons geen pijn doet dan kun je daar van alles over zeggen, maar niet dat het hier een bijbels spreken betreft over de zonde. Of ik echt denk dat we er zo zwaar over moeten spreken? Ja. Of ik echt denkt dat het zo slecht met ons mensen gesteld is? Ja. Het hangt er namelijk maar net van af wie of wat je als maatstaf neemt om de mens te beoordelen. Langs welke meetlat je het innerlijk en de daden van mensen legt. Als je alleen een menselijke

² Berkhof, *De mens onderweg; een christelijke mensbeschouwing*, Uitgeverij Boekencentrum, Den Haag 1963, 81.

maatstaf neemt, zul je nooit de diepte bereiken van wat God zonde noemt. Dan blijf je namelijk jezelf alleen maar met jezelf vergelijken of hooguit met hoe anderen het er van afbrengen. Dan breng je het er de ene keer wat minder van af, maar dan zijn er ook altijd wel gevallen dat je kunt zeggen: 'ik geloof dat het wat dat betreft nog wel meevalt met mij. Als ik me vergelijk met die en die...'

Zondekennis is geloofskennis

Echte kennis van onze zonden doen we pas echt op in de ontmoeting met de levende God. Dat is van groot belang om te zien, gemeente. Zondekennis is geloofskennis. In de ontmoeting met God zien we dat we zondaars zijn en wat daarmee bedoeld wordt. De Heere reikt ons een maatstaf aan van buitenaf om ons leven naast te leggen: ons verstand, ons gevoel, onze wil, onze daden. Hoe die meetlat er uit ziet? Het zijn de Tien geboden, samengevat in: God liefhebben zonder reserve en bijbedoelingen en de naaste oneindig goed doen.

Alleen in het licht van de gang van Jezus zien wij hoe diep de mens gevallen is en hoe diep Jezus moest gaan om de mens te redden. Het is een rechte, snel hellende weg van kribbe naar kruis, van doop naar dood, van aarde naar hel. Hoe diep wij gevallen zijn, wat zonde is, wat het betekent dat wij zondaar zijn voor God, dat kan Hij ons alleen duidelijk maken en bekend maken.³ Uit ons zelf komen we daar nooit achter en zullen we altijd nog het idee hebben dat het nog wel meevalt. Daarom zeg ik het nog een keer: ook zondekennis is geloofskennis. Het is maar langs welke meetlat je jezelf legt. Het maakt nog al een verschil of je jezelf langs je eigen meetlat legt of langs de meetlat van de wil en de bedoeling van God met ons leven.

Daarom zegt David in Psalm 51 na zijn overspel met Batsheba als hij namens God door de profeet Nathan op zijn vingers is getikt: 'Ik heb gedaan wat kwaad was in uw ogen (Psalm 51:6).' En dan maakt het niet meer uit dat alle koningen in zijn omgeving precies hetzelfde deden. Dat is dan geen verzachtende omstandigheid meer voor je. Hoe God onze daden en onze gezindheid beoordeeld is van doorslaggevende betekenis. En als Hij onze daad kwalificeert als misdaad, dan aanvaard ik dat gelovig.

³ Berkhof, *Christelijk geloof; een inleiding in de geloofsleer*, Uitgeverij Callenbach, Nijkerk 1997, 194/195. Zie ook Berkhof, *de mens onderweg*, 61-83.

Dus alleen in de ontmoeting met God leren wij wat zonde is en wat het betekent dat wij zondaren zijn. Dat kan, als we de Bijbel (zie psalm 51) goed begrijpen niet in het algemene blijven steken. Als het over zonde gaat, wordt het persoonlijk tussen mij en tussen de Heere.⁴ Het gaat om mijn zonden die gericht zijn tegen God. Ook de zonden die we begaan tegen andere mensen, zijn uiteindelijk ook zonden tegen de orde zoals God die ingesteld en gemaakt heeft.

Zondekennis is geloofskennis. Dit betekent ook dat de kennis van onze zonden onlosmakelijk verbonden moet zijn met schuldbelijdenis voor God.⁵ Over de zonde moet je eigenlijk niet discussiëren en praten met elkaar (ook al is dat natuurlijk wel nodig), maar je moet ze in de eerste plaats op je knieën voor God onder ogen zien, ze één voor één benoemen, erkennen en voor Hem belijden. Psalm 51:5 en 6 is daar een mooi voorbeeld van. Alle mensen zijn zondaar! Ja dat zal wel waar zijn, maar het gaat er om in de ontmoeting met God in Christus, dat ik mijzelf zondaar weet. 'Ik ken mijn overtredingen', zegt de dichter van Psalm 51. 'Tegen u alleen heb ik gezondigd en daarom beken ik het ook eerlijk aan u.'

Inhoud van het bijbels spreken over zonde

Het gaat in het christelijk geloof dus niet om wat wij als zondig ervaren of benoemen, maar wat God als zodanig beoordeelt. De minste stoornis in zijn schepping wordt Hij gewaar. Hij beleeft de zonde als tegen Hem gericht. Hij ondervindt zo'n daad als verachting van zijn wil; als opstand tegen zijn koningschap; als schennis van zijn goedheid; als vertrapping van zijn liefde; als dwarsbomen van zijn plan; als sabotage van zijn bewind.⁶ Nu worden er in de Bijbel verschillende woorden gebruikt waarvoor wij in het nederlands het woordje zonde gebruiken. Ik zet deze kort even op een rijtje, zodat we een beter beeld krijgen wat hier allemaal onder geschaard kan worden.⁷

- Het eerste woordje dat wij met zonde vertalen zou je ook kunnen vertalen met 'doelmissen'. Als je rent en je zet je voeten verkeerd neer, dan maak je een misstap en mis je het doel waar je naartoe rent. De nadruk ligt hier op de verkeerde handeling en het resultaat waar dit toe leidt.

⁴ Berkouwer, *De Zonde II; wezen en verbreiding der zonde*, Uitgeverij Kok, Kampen 1960, 15.

⁵ Berkouwer, *De Zonde I; Oorsprong en kennis der zonde*, Uitgeverij Kok, Kampen 1959, 150.

⁶ Pop, *Bijbelse woorden en hun geheim*, Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer 2003¹¹, 611.

⁷ Zie voor een uitgebreide behandeling: Pop, *Bijbelse woorden en hun geheim*, 609-611.

- Het tweede woordje zou je kunnen vertalen met 'krom zijn, verkeerd zijn'. Door een verkeerde gezindheid, komt het tot een misdaad. Dit woordje heeft dus niet alleen de handeling op het oog, maar ook het boze hard, de boze opzet die in het spel is.
- Het derde woordje is afkomstig van een woord dat betekent: in opstand komen tegen het wettig gezag. In opstand komen tegen God. Hieraan ten grondslag ligt de wens om net als God te willen zijn, eigen baas, laat mij mijn eigen gang maar gaan.
- Het vierde woordje dat wij met zonde vertalen, betekent 'zich vergissen'. Er is geen kwade opzet in het spel, uit onwetendheid begaat men een misstap. Als je wist dat het een misstap was, had je het niet gedaan. Toch geldt ook zo'n daad als zonde.

Nu hoeft u wat mij betreft dit allemaal niet te onthouden. Als u maar wel onthoudt dat het woordje zonde meer aanduidt dan alleen maar verkeerde dingen doen. Deze verkeerde dingen komen voort uit een verkeerde houding, een verkeerde manier van in het leven staan. Niet op God en op de naaste gericht, maar op jezelf. Het grootste probleem is niet dat we zondige dingen doen, maar dat we zondaar zijn tot in het diepst van ons bestaan. Zonden zijn dus niet dingen die er toevallig bijkomen, ons overkomen, en daarom bijkomstigheden. Nee de dingen die je doet, hebben te maken met wie je bent. Wat je doet, dat ben jezelf. Er zit iets in onze persoonlijkheid waardoor wij misdoen. Er zit iets in onze persoonlijkheid fout waardoor wij niet beantwoorden aan wat God en mensen van ons zouden mogen verwachten. Van die werkelijkheid kom je alleen vrij door de dood.⁸

Sinds de zondeval in het paradijs (Genesis 3) is de zonde een besmettelijke ziekte. Het is iets dat aan de ene kant over ons komt, terwijl dat niet betekent dat we te verontschuldigen zijn. Dat is hetgeen Genesis 3 ons verteld. Ja, de duivel in de gestalte van een slang, speelt een bepaalde rol. Maar uiteindelijk is het de mens zelf die de keus maakt om naar de duivel te luisteren. Het is de begeerte om als God te zijn, het is de ongehoorzaamheid om naar God te luisteren en het is uiteindelijk ook de hoogmoed om naast God op de troon te zitten, die maakt dat de mens ten val komt. Vandaar dat de mens verantwoordelijk is en blijft en uiteindelijk niet te verexcuseren is. Daarom wordt in het christelijk geloof uiteindelijk de mens niet als slachtoffer, maar als dader aangesproken en aangeklaagd.

Alleen in het licht van de genade van Christus spreken over de zonde

⁸ Van de Beek, *Gespannen liefde; de relatie van God en mens*, Uitgeverij Kok, Kampen 2000, 102-114.

Een laatste punt dat ik graag even wil aansnijden is dat we altijd over zonden spreken, over zondaars spreken in het licht van de genade van God. Dat kan ook niet anders, mag ook niet anders. Als we alleen over de zondige mens spreken, zonder daarin het werk van Christus te benoemen, kijken we in een zwart gat. We mogen in de kerk nooit alleen maar zeggen dat de mens met een rotte appel te vergelijken is en het daarop houden. Dat is niet Bijbels. Het is niet de bedoeling van de Heere om mensen een depressie aan te praten of ze zover mogelijk de grond in te boren. Het is gericht op onze bevrijding. Als je onderkent dat je een probleem hebt, kun je ook aan de oplossing gaan werken. Het is niet bijbels als gezegd wordt: alle mensen zijn zondaar en je moet nu maar afwachten of God jou ook genadig wil zijn. Alle mensen zijn zondaar, alle mensen worden in Christus uitgenodigd om in harmonie met de Vader en elkaar te leven. Allen gezondigd, allen gerechtvaardigd (Rom.3.)

Alleen in het licht van het volbrachte werk van Jezus, is het mogelijk om het oordeel van God over ons leven te aanvaarden. God zegt ons genadig de waarheid. Je kunt en mag nooit over het oordeel, over schuld en over de gevallen mens spreken, zonder daar het werk van Christus bij te betrekken. De Heere zegt ons genadig de waarheid met maar één doel: ons redden en bevrijden van de dood waarin wij ons bevinden en leiden tot het eeuwige leven in geloof hoop en liefde, verbonden aan Jezus Christus. Er is vergeving! Vroeger hoorde ik het zo in de preek. Als je komt bij Hem en je zonden oprecht belijdt, dan gooit Hij ze in de zee van de eeuwige vergetelheid en zet er een bordje bij waar op staat: verboden te vissen.

Wij worden geen pessimisten door het oordeel van God over ons leven. Want een pessimist leeft zonder hoop. We worden realistisch gemaakt door de Heere. Je bent een zondaar, gevallen, het zit zogezegd in je genen om niet op God maar op jezelf gericht te zijn. Dat mag ons alert maken om te strijden en om ons heil steeds weer bij Christus te zoeken. Niet te snel wat van een mens verwachten, maar alles van Christus en de vernieuwende kracht van zijn Geest.

Nee, inderdaad optimisten zullen we wat dat betreft ook niet worden. Sinds het kruis van Christus is het niet meer mogelijk om optimistisch over de mens en zijn mogelijkheden te denken. Dat betekent echter niet dat we geen hoop hebben! Juist wel! Wat dat betreft blijven we idealisten. Omdat we weten van het ideaal van God met deze wereld. Omdat we in Jezus zijn zoon gezien hebben dat hij er alles aan doet om dit ideaal te verwezenlijken, ook in ons leven (Romeinen 3:24). Daarom maken we ernst met de oproep tot bekering en de opdracht om heilig te leven. Ok, we zijn te vergelijken met een rotte appel. Maar die appel wordt wel gezond! Dat is een moeizaam proces. Dat gaat gepaard met strijd, je hebt jezelf nog niet echt mee. Dat gaat met vallen en opstaan. Maar ooit wordt het weer zoals God het bedoeld

heeft. Daarom houden we vol, uit liefde tot Hem die ons voorging. Maar ook omdat we weten dat de strijd uiteindelijk niet tevergeefs is, maar gewonnen zal worden.

Amen